

80 aastat Vabadussõja algusest

24. novembril kell 16 algab Haljala rahvamajas rahvakoosolek, millega tähistatakse 80 aasta möödumist Vabadussõja algusest. Koosviibimine kestab ligikaudu kaks tundi, selle esimeses pooles peetakse kaks ettekanget, millest ühe autor on keegi tuntud ajaloolasest (käsitleb Vabadussõda laiemalt) ja teise teeb allakirjutanu, kes kõneleb sõjasündmustest Virumaal.

Ettekannetele järgneb 55 minutit kestev dokumentaalfilmide osa, kus saab näha kroonika-kaadreid põhiliselt aastast 1937-1940, välja arvatud sissejuhatav kuueminutine lõik. Teemaatika on väga lai, hõlmates sõjaväega seotud kaadreid, sporti, kultuuri, tööstust jne.

28. novembril 1918 alanud sõda tõi kaasa Eesti Vabariigi iseseisvumise. Just sellepärast on toonane heitlus tuntud kui vabadussõda.

Johtuvalt läheneva ümmarguse tähtpäeva olulisusest, on vastavasivulise pöördumise koostanud Eesti Muinsuskaitse Seltsi auliige Trivimi Velliste.

Vabadussõda ja meie

TRIVIMI VELLISTE

28. novembril möödub 80 aastat Eesti Vabadussõja algusest.

Ka Ajutise Valitsuse juhi Konstantin Pätsi kuulsast rükoobist vastu lauda: "Hakkame vastu!" Sõja algul näis kõik lootusetu. Vabatahtlikke sõjamehi oli kokku tulnud vähe. Elutargad taadid ütlesid, et suure Venemaa vastu sõttaminek on poisikeste värk. Aga tookord seisid pojad oma isade ja vanaisade õlgadel: nad nägid kaugemale. Kõige esimesena

läksid keskkoolipoisid ja üliõpilased, Kuperjanovi partisanid ja Kalevi seltsi sportlased. Peagi tuli Briti laevastik ning Soome vabatahtlikud. Ja sõjas toimus äkki pööre. See oli ime, mida eesti rahvas polnud seitsesada aastat näinud. Sõda lõppes meie võiduka Tartu rahu-ga. Sellele sõjale ja rahule ehitasime oma tuleviku, mis kestab tänagi veel.

Vabadussõja algust meenutatakse esinduslike üritustega 27.-29. novembrini Tartus, Narvas ja Tallinnas, mille korraldavad Kaitseministeerium, Sõjahaudade Hoolde Selts jt. Peale selle aga korraldab Eesti Muinsuskaitse Selts koostöös maavalitsusega vanades maakonnalinnades Viljandis, Rakveres, Paines, Kuressaares, Haapsalus, Pärnus ja Võrus 23.-29. novembrini Vabadussõja alguse 80. aastapäevale pühendatud mälestusnädala. (Valgas toimub see üritus jaanuari lõpus, Paju lahingu juubelipäeval.)

Iga maakond sisustab mälestuskoosoleku oma maitse järgi, kuid selle keskne osa on ligi tunni pikkune vanade kroonikafilmi kava, mille on tänu Eesti Filmiarhiivi lahkele vastutulelikkusele kokku pannud EMS-i kauaaegne vastutav sekretär Küllö Arjakas. Kroonikakaadrid annavad hea ülevaate eeskätt kaitsevääst ja

kaitseliidust, s.h Vabadussõjaga seonduvast. On nii tumm- kui ka helifilme 1920.-1930. aastast, mida pole varem maakondades näidatud. Eriti haruldane on Soome arhiivist pärinev film põhjanaabrite vabatahtlikest meie iseseisvussõjas. Filmid juhatab igas maakonnas sõjasündmuste ülevaatega sisse keegi meie tuntu- maist sõjaajaloolasist. Iseäranis rõhutatakse just selles maakonnas aset leidnut.

Eesti Muinsuskaitse Selts loodab, et Vabadussõja mälestusnädal leiab kõikjal sooja poolehoidu, eriti noortelt - kooliõpilastelt, kaitseväälastelt, kaitseleitlastelt. Igähelt. Olgu kõik meie Vabadussõja ausambad sel ajal hooldatud. Helisegu 28. novembril kirikukellad. On ju praegu ka hingede-kuu. Olgu hiljutine 2. novembri küünlasäras hingede- päev Eesti keskpäigas Pelistveres - kirikus, kalmistul ja kivikangrul - meile kõigile tee-juhiks, innustuseks ja meenutuseks. Ilma esivanemate hoole ja armastuseta, ilma nende ohvri-meelsuseta oleksime täna mõnestki asjast ilma, mis meil praegu siiski on. Nemat mõtle- sid tulevastele põlvedele - meile. □